

SKOČIŤ A LIETAŤ
NIE JE PROBLÉM.
NEBEZPEČESTVO
SA SKRÝVA
V KONTAKTE
SO ZEMOU.

JEDEN SVET — NA ŽELANIE

PREČO PLASTY? – MÝTUS O RECYKLÁCII

Romana Kaclíková

KRÍZA ZNEČISTENIA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PLASTMI PRERÁSTLA V POSLEDNÝCH ROKOCH DO MEDZINÁRODNÉHO ŠKANDÁLU. FOTOGRAFIE MŔTVYCH ZVIERAT, ZNEČISTENÝCH RIEK A OCEÁNOV ŠOKOVALI SVET. ODVETVIE VÝROBY PLASTOVÝCH OBALOV VYHLÁSILO, ŽE POZNÁ RIEŠENIE PROBLÉMU: JE NÍM RECYKLÁCIA. NA FLAŠIACH, ŠKATULIACH A VRECÚŠKACH SA ČORAZ VIAC OBJAVUJÚ NÁPISY „100 % RECYKLOVATEĽNÉ“. VÝROBCOVIA UBEZPEČUJÚ SPOTREBITEĽOV, ŽE KÚPA PLASTOVÝCH OBALOV NIE JE ZLOČIN. AK JE RECYKLÁCIA NAOZAJ RIEŠENÍM, PREČO SA VO SVETE PRODUKUJE VIAC PLASTOVÝCH MATERIÁLOV AKO KEDYKOĽVEK PREDTÝM? IDE O KLAMLIVÚ REKLAMU? MNOŽSTVO PEŇAZÍ V TOMTO ODVETVÍ PROBLÉM SKÔR SKRÝVA, NEŽ HO RIEŠI. FILM PREČO PLASTY? – MÝTUS ZVANÝ RECYKLÁCIA UPRIAMUJE POZORNOSŤ NA PRIEKUPNÍKOV NA ČIERNOM TRHU, KTORÍ VYHLADÁVAJÚ KRAJINY, KDE BY SA MOHLI ZBAVIŤ NAŠICH PLASTOV, NA ODPADOVÝCH MAGNÁTOV, KTORÍ BOHATNÚ NA SPAĽOVANÍ ODPADU, A NA ORGANIZOVANÝCH ZLOČINCOV, PRE KTORÝCH JE DNES PAŠOVANIE ODPADU ROVNAKO VÝNOSNÉ AKO OBCHODOVANIE S ĽUĎMI.

PLAST - ZÁZRAČNÝ
MATERIÁL

- Plast sa vyrába umelo ako reťaze identických molekúl (monomérov). Tieto reťaze sa nazývajú polyméry.
- Väčšina plastov je v dnešnej dobe vyrobená z ropy a využíva sa najmä ako obaly – viac než polovica je určená na jednorazové použitie.¹
- Existujú rôzne druhy plastov: rozdielne charakteristiky (teda to, či je plast tvrdý, ohybný alebo s pekným obrázkom) sa dosahujú pridaním ďalších látok, napríklad chloridov.
- Popularita plastov v posledných desaťročiach závatným tempom rastie – je to vďaka ich priam zázračným vlastnostiam: sú veľmi ľahké, odolné, nerozbijú sa a nerozmočia, nekorodujú. V mnohých ohľadoch nám uľahčujú život a pomáhajú uchovať potraviny alebo výrobky, ich masové používanie však spôsobuje zásadné problémy v životnom prostredí.²
- Plasty sa nerozkladajú, ale rozpadajú na malé kúsky, postupne až na tzv. mikroplasty. Tie už vedci našli všade – v pitnej vode, na horských vrchoch, v rybách, ale i ľudskom tele.

Názov	Polyetylén tereftalát	Polyetylén s vysokou hustotou	Polyvinylchlorid	Polyetylén s nízkou hustotou	Polypropylén	Polystyrén	Ostatné druhy plastov
Identifikačná značka							
Recyklovateľnosť	Bežne recyklovaný	Bežne recyklovaný	Recyklovaný v niektorých prípadoch	Recyklovaný v niektorých prípadoch	Málokedy recyklovaný	Bežne recyklovaný (náročný proces)	Náročné na recykláciu
Maximálna teplota, ktorú znesie	70 °C	120 °C	70 °C	80 °C	135 °C	90 °C	podľa typu, skôr vyššie teploty
Priklady použitia	Nápojové a potravinové obaly a fólie	Plastové kanistre, vodovodné potrubia, domáce potreby	Gumáky, okenné rámy, podlahové krytiny, lopty	Plastové tašky a vrecká, hadice	Obaly na DVD, interiéry áut, nárazníky	Krabičky na obed, izolácia	CD, odevy, hračky, laná, plášte spotrebičov
Toxicita	Informácie nájdete v Atlase plastov , kapitola Chemie jídla na str. 16 alebo na webe Priateľov Zeme .						

1 - Pozrite si dlhý príbeh jednej plastovej lyžičky z dielne Greenpeace: <https://www.youtube.com/watch?v=eg-ElFtjaxY>

2 - Možno poznáte plastové ostrovy v oceánoch, ale vedeli ste, že veľké hromady plastov sa tvoria aj v slovenskej prírode? <https://dennikn.sk/blog/1089547/plastove-ostrovy-vo-vode-uz-vznikaju-aj-na-slovensku/>

Pri téme odpadového hospodárstva často narazíte na špecifické pojmy, ktoré je dobré si osvojiť: Triedenie alebo separácia odpadu znamená jednoducho rozdelenie odpadov v domácnostiach alebo firmách na jednotlivé druhy. Najčastejšie triedime plasty, papier, sklo, bioodpad, jedlé oleje a kovy. Tieto druhy odpadov máme väčšinou možnosť vytriediť do kontajnerov na ulici alebo v dome. Ďalej je možné triediť napríklad stavebné odpady, objemné odpady, nábytok alebo nebezpečné odpady – v týchto prípadoch je nutné ich dopraviť na zberný dvor. Treba si uvedomiť, že triedenie nie je to isté ako recyklácia: v domácnostiach robíme len prvý krok k ďalšiemu využitiu odpadu.

Recyklácia odpadu prebieha na recyklačných linkách, v špecializovaných prevádzkach. Odpad sa po vytriedení v domácnosti odvezie na dotriedenie a vybrané použiteľné materiály následne putujú do recyklačnej spoločnosti. Samotná recyklácia je premena obalu alebo výrobku na surovinu, z ktorej sa dá znova vyrobiť výrobok alebo obal. Výhodou je, že sa nemusí ťažiť nová surovina, naopak, nevýhodou je často drahší proces a nižšia kvalita recyklátu (veľmi však záleží na konkrétnom druhu materiálu). Do štatistík recyklácie odpadu sa často počíta aj bioodpad, ktorý sa zväžá do kompostární.

Cirkulárna ekonomika alebo obehové hospodárstvo je podľa definície EÚ „model výroby a spotreby, ktorý zahŕňa zdieľanie, leasing, opakované použitie, opravy, recykláciu existujúcich materiálov a produktov tak dlho, ako je to možné“. V súčasnosti členské štáty EU na tento model postupne prechádzajú zo súčasného lineárneho modelu (vyrob – kúp – použi – vyhod). Cieľom je eliminovať množstvo odpadu, využívať výrobky čo najdlhšie a nakoniec ich ešte recyklovať, aby nebolo nutné získavať nové suroviny ťažbou. Predlžuje sa tak životný cyklus, namiesto neustáleho predaja nových kusov výrobkov sa podporuje poskytovanie služieb ako opravy, výmeny alebo recyklácia.

Zero waste je pojem, ktorý sa zaviedol na označenie hnutia, ktoré sa postupne rozšírilo vo svete ako snaha o čo najrozsiahlejšie obmedzenie odpadu v domácnostiach. Slovné spojenie pochádza z angličtiny a znamená „nulový odpad“, v praxi však ide skôr o priblíženie tomuto ideálu, pretože v dnešnej dobe sa odpadu úplne vyhnúť nevieme. Zero waste komunity vznikajú po celom svete a ich členovia a členky si navzájom vymieňajú tipy, ako sa odpadu vyhnúť, usporiadávajú workshopy typu „urob si sám“, organizujú swapy (teda výmeny) vecí, prípadne prevádzkujú bezobalové obchody. Existujú aj neziskové organizácie, ktoré sa tomuto trendu venujú a zbierajú najlepšiu prax nielen pre domácnosti, ale aj na úrovni miest alebo firiem (na európskej úrovni napríklad <https://zerowasteurope.eu/>).

Mikroplasty sú veľmi malé čiastočky plastov – veľkosťou do 5 mm. Vznikajú buď už pri výrobe plastov (útržky textilných vlákien), pridávajú sa do výrobkov (napríklad peeling), alebo sú dôsledkom rozpadu plastov v prostredí. Z výskumov vyplýva, že mikroplasty sú dnes už všade okolo nás, a to nielen v životnom prostredí, ale i v telách zvierat a ľudí. Vplyv na ľudské zdravie sa zatiaľ podrobne skúma a nie je ešte jasne sformulovaný, predpokladá sa však, že vo veľkých množstvách bude negatívny. Naznačujú to výskumy morských živočíchov alebo pokusy v laboratórnych podmienkach (napríklad táto štúdia ukázala, že mikroplasty sa dostanú z krvi až do mozgu, kde môžu spôsobiť odumieranie buniek).

Recyklácia sa považuje za základ tzv. cirkulárnej ekonomiky, ktorú postupne zavádzajú štáty Európskej únie. V princípe ide o systém, ktorý umožní výrobcam dostať sa k potrebným materiálom v ideálnom prípade z lokálnych zdrojov: recyklačné linky na Slovensku umožňujú vyrobiť plastové produkty aj napriek tomu, že sa na Slovensku ropa neťaží. Cieľom EÚ je získavať na domácej pôde viac druhotných materiálov, aby sa nemuseli neustále ťažiť nové suroviny v ďalekých krajinách, kde sa nedodržia ľudské práva alebo majú slabé zákony na ochranu prírody.³

Táto v princípe pekná myšlienka má však niekoľko zásadných múch:

PRVÁ MUCHA

Najčastejšie sa recyklovaný plast mení na materiál horšej kvality (ide o tzv. downcycling – znehodnocovanie). Typickým príkladom je premena veľmi dobre recyklovateľného materiálu PET (plastové fľaše) na oblečenie či obuv. Napríklad firma Adidas prezentuje svoj „zelený“ prístup tak, že vlákna na tenisky vyrába z PET fliaš zozbieraných na plážach ako plastový odpad. Takže premieňa veľmi kvalitný PET plast, ktorý sa za bežných okolností dá opakovane recyklovať zase na rovnako kvalitný PET, a vytvára z neho tenisky, ktoré po cca dvoch rokoch môžeme jedine vyhodiť na skládku. Vzhľadom na zmesi rôznych materiálov, z ktorých sa tenisky vyrábajú, už totiž recyklácia topánok nie je možná. Adidas nezmenil svoj výrobok, aby dlhšie vydržal, neponúka ani opravy topánok a nestará sa o výrobok po skončení používania (teda o odpad, ktorý vznikne) – aj napriek tomu prezentuje svoj prístup ako ekologický.

Ideálny prípad recyklácie teda je, keď sa recyklácia opakuje viackrát pri udržaní rovnakej kvality materiálu.

DRUHÁ MUCHA

Aj keď je väčšina plastov recyklovateľná, v praxi o ich recyklovanie nie je záujem pre komplikované a drahé postupy. Komplikácie predstavujú rôznorodosť plastových materiálov, chýbajúce jasné označenie, ale aj dizajnové nedostatky (pri výrobe sa nemyslí na opakované použitie alebo recykláciu). V súčasnosti sú nastavené tzv. systémy rozšírenej zodpovednosti výrobcov (EPR), ktorých cieľom je dosiahnuť zodpovednosť výrobcov za nimi produkované obaly aj po skončení ich použitia, teda po odbalení a vyhodení obalu do smetiaka. Aké sú teda povinnosti výrobcov? Na Slovensku funguje niekoľko organizácií zodpovednosti výrobcov, ktoré financujú kontajnery na triedenie v slovenských obciach (preto k nim máte prístup bez poplatku), prispievajú na recykláciu a propagačno-vzdelávacie aktivity pre občanov (napríklad poskytujú inštrukcie čo kam vytriediť). Zase však stojíme pred problémom, že výrobcovia síce finančne prispievajú, no na svojich produktoch nemedia nič – výrobky a obaly nepremyslia tak, aby boli recyklovateľné alebo opakovane použiteľné či opraviteľné.

Ak má recyklácia plastov fungovať, musia výrobcovia už vo výrobných procesoch dizajnoviť výrobky a obaly tak, aby ich bolo možné opraviť alebo recyklovať.

³ - Materiálová stratégia Európskej únie je dostupná tu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008DC0699&from=EN>

TRETIA MUCHA

Aj keď existujú rôzne stratégie obmedzovania a redukovania plastových odpadov, celkové množstvo odpadu tohto typu na Slovensku neustále rastie.⁴ Dobrou správou je, že sa miera recyklácie odpadov na Slovensku zvyšuje. Na druhej strane stále nie sme v situácii, keď sa slovo „vytriediť“ rovná „recyklovať“. Ak na Slovensku v domácnosti vytriedime odpad do kontajnera na plasty, je len polovičná šanca (52 %), že sa aj recykluje.⁵ V ostatných prípadoch sa buď spáli, alebo uloží na skládku, kde sa postupne rozpadá na mikročastice. Či bude vami vytriedený kus plastu recyklovaný záleží od konkrétneho materiálu (v prípade PET fľaše od minerálky je to skoro na 100 %) a od vašej obce, ktorá objednáva služby odvozu a platí za skládkovanie alebo spracovanie odpadov.

Pomôcť recyklácii môžete vytriedením plastov v domácnosti.
Ak vám však naozaj záleží na tom, aby nevznikal plastový odpad,
lepšie je skúsiť sa plastom – a hlavne obalom – vyhnúť úplne.

ŠTVRTÁ MUCHA

Vo verejnom priestore niekedy zaznieva názor, že aj spaľovanie plastov na energetické využitie, prípadne premena plastov na oleje je vlastne recykláciou.⁶ Toto tvrdenie však funguje len v prípade, keď pripustíme, že pojem recyklácia má zahŕňať aj jednorazovú premenu na palivá alebo oleje určené na spálenie (ktoré sú v princípe fosílnymi palivami, pretože plast je vyrobený z ropy). Opäť sa tu stretávame so zásadným znehodnocovaním – miesto toho, aby sa plasty ďalej pretriedili a v ideálnom prípade ešte niekoľkokrát opakovane využili ako rovnaký materiál, sú ešte zmiešané (kvalitné s nekvalitnými a znečistenými) a premenené na palivo s rýchlym koncom v spaľovni odpadov, v motore či kotle. Plastový odpad síce zmizne z očí, ale do atmosféry pribúdajú emisie CO₂ a často i znečisťujúce látky, ktoré plasty obsahujú ako prímеси.

Nedajte sa nachytať: spaľovanie plastov alebo olejov z plastov
prispieva ku klimatickej zmene.

4 - Posledná Správa o stave životného prostredia na Slovensku za rok 2019, časť Obehové hospodárstvo: <https://www.enviroportal.sk/uploads/report/10722.pdf>

5 - Štatistika recyklácie plastových obalov v EU od Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211027-2>

6 - Vo filme ste mohli počuť riaditeľa kodanskej spaľovne odpadov Jacoba Simonsena, ktorý o plastoch hovorí, že „ide o skvelý zdroj zelenej energie“, v Česku sa vedci-chemici chvália „recyklačnou technológiou“ splynovania plastov: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3123284-cesky-vynalez-umi-promenit-plasty-na-olej-z-nej-je-pak-mozne-vyrobic-napriklad>

DOBŘÉ SPRÁVY,
SLOVENSKO

Z filmu, ako aj z predošlého textu by mohla zostať len nepríjemná pachuť a pocit bezmocnosti podobný tomu, aký zažila dobrovoľníčka Alison zo Shaftesbury, ktorá spolupracovala s Terracycle. Prejdime teda k dobrým správam:

Od roku 2022 bude možné na Slovensku triediť PET fľaše (a plechovky) do vratných automatov v rámci nového zálohového systému.

V praxi to bude fungovať presne tak, ako ste už zvyknutí pri sklenených pivových fľašiach. Vrátiť bude možné všetky druhy nepoškodených jednorazových nápojových obalov (okrem pár výnimiek ako sú obaly od mlieka, alkoholu, sirupov) v obchodoch s výmerou nad 300 m² na celom Slovensku: dostanete tak späť zálohu 15 centov.⁷ Tento systém spĺňa kritérium najlepšieho možného využitia kvalitného plastového materiálu: nápojové obaly budú opakovane recyklované na rovnako hodnotné nápojové obaly. Slovensko sa tak snaží dosiahnuť spoločný cieľ EÚ triediť 90 % plastových nápojových obalov do roku 2029 (a pomôže to i k cieľu 30 % podielu recyklovaného plastu v nápojových obaloch do roku 2030). Ba čo viac: sme ambicióznejší! Ministerstvo životného prostredia nastavilo cieľ zberu nápojových obalov na 90 % už od roku 2026.⁸

Od 3. júla 2021 tiež platí zákaz predaja 9 druhov jednorazových plastov, ktoré sa nedajú recyklovať: plastové taniere, príbory, miešadlá na nápoje, slamky, paličky od balónov, vatové tyčinky do uší, nádoby na potraviny, nápojové obaly a poháre z expandovaného polystyrénu.

Tento zákaz neplatí len na Slovensku, ale v rámci celej Európskej únie (vychádza zo smernice o jednorazových plastoch⁹). Do konca roka 2021 sa ešte s týmito výrobkami môžete stretnúť: napríklad vám plastový príbor pribalia k obedu so sebou, ale to je len „dojazd“ nakúpených zásob. Ďalej sú od decembra 2021 zakázané plastové riady na verejných podujatiach a v trvalých prevádzkach rýchleho občerstvenia – neznamená to, že vás bez vlastnej krabičky neobslúžia, ponúknu vám však alternatívu (biologicky rozložiteľné alebo opakovane použiteľné). Niektoré ďalšie plastové výrobky budú obsahovať povinné označenie o tom, že škodia životnému prostrediu: hygienické vložky, tabakové výrobky s filtrom, poháre na nápoje a vlhčené utierky. Hlavným cieľom týchto opatrení je znížiť množstvo plastového odpadu. Už v čase ich zákazu existovala ku každému z nich udržateľnejšia alternatíva, často opakovane použiteľná.

Skládkovanie na Slovensku sa zdražuje a výhodu majú obce, ktoré motivujú občanov triediť.

Od roku 2019 platí nové nariadenie vlády, ktoré stanovuje poplatky za skládkovanie odpadu. Možno ste aj vy zažili v posledných rokoch zvyšovanie poplatkov za odpad vo svojej obci: pravdepodobne teda váš odpad putuje na skládku. Zvýšenie ceny má za cieľ odkloniť odpady zo skládok (v roku 2019 sa skládkovalo 50,6 % komunálnych odpadov) a motivovať obce, aby prehodnotili svoje zmluvy a hľadali iné možnosti likvidácie odpadu, napríklad recykláciu, alebo skúsili množstvo odpadu znižovať. V nariadení vlády sú stanovené aj „zľavy“ podľa toho, ako dobre občania triedia odpad. V priebehu troch rokov (2019 – 2021) rástli ceny skládkovania z 9,96 eura za tonu postupne až na 33 eur za tonu, ak obec triedi menej ako 10 % odpadov. Naopak, ak obec triedi viac ako 60 % odpadov (tie končia na dotriedovacej linke či v kompostárni), poplatok za skládkovanie zmesového odpadu je od roku 2021 len 11 eur za tonu. Slovenské obce sú tak v posledných rokoch silno motivované, aby občanom poskytovali lepšie možnosti triedenia viacerých druhov odpadov. Niektoré tiež zavádzajú množstvový zber (systém Pay as you throw / PAYT), a teda ich občania platia poplatok presne podľa množstva zmesového odpadu, ktoré vyprodukujú. V roku 2018 bolo na Slovensku 167 obcí s takýmto systémom.

Obrázok: Označenie tabakových výrobkov

7 - Všetky informácie o nastavení systému nájdete v článku Cyrkl: <https://www.cyrkl.com/cs/ako-to-vyzera-s-recyklaciou-pet-flias-a-plechoviek-na-slovensku-od-roku-2022>

8 - Článok na stránkach MŽP: <https://www.minzp.sk/spravy/do-konca-buduceho-roka-budeme-zalohovat-60-percent-pet-flias-plechoviek.html>

9 - Zhrnutie obsahu v angličtine: https://ec.europa.eu/environment/topics/plastics/single-use-plastics_sk_cela-smernica v slovenčine: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0904&from=EN>

Ako spotrebitelia môžeme zásadne ovplyvniť množstvo plastového odpadu. Čím viac nás bude robiť denne malé zodpovedné rozhodnutia, tým rýchlejšie sa podarí vykročiť k efektívnemu riešeniu plastového znečistenia planéty. Pripravení? Tak poďme na to:

1. Najmenej, čo môžem urobiť, je triediť.

Na Slovensku máme možnosť triediť v každej obci a túto povinnosť majú aj firmy. Je teda na nás, kam svoj odpad vyhodíme: ak zvolíme koše na triedený odpad, mali by sme na nich nájsť aj nálepku s popisom druhu odpadu, ktorý do nich patrí (systém môže byť v jednotlivých obciach odlišný!). Ak si nie ste istí, možno vám pomôže návod od Envipaku. Myslite na to, že dotriedenie na jednotlivé materiály po vás robia ľudia, nevyhadzujte preto obaly so zvyškami jedla, ktoré sa kazia a zapáchajú. Nie je nutné všetko dôkladne umývať, stačí opláchnuť, pretože materiál sa pred recykláciou ešte chemicky čistí. Len vytriedený odpad má šancu byť recyklovaný, náplň zmesového odpadu ide rovno na skládku či do spaľovne odpadov.

2. Volím recyklovateľné obaly alebo žiadne (a nájdem si bezobalový obchod).

Veľké množstvo obalov sa dá veľmi ľahko obmedziť, ak sa dopredu pripravíme: stačia krabičky a fľaše z odolného umývateľného materiálu či závaracie poháre a vlastná taška. S takouto výbavou pochodíme v reštaurácii, keď si chceme odnieť jedlo so sebou, v klasických obchodoch, kde je ponuka sortimentu na váhu a v bezobalových obchodoch. Z hygienického hľadiska nie je vlastný obal problém, ak je čistý. Predavači by prinesené vlastné obaly nemali odmietajú, nebojte sa ich spýtať (platí aj v časoch pandémie: informácie nájdete v tejto českej publikácii). Bezobalové obchody vznikajú v posledných rokoch po celom Slovensku. Sú to menšie prevádzky, ktoré ponúkajú široký sortiment potravín, často aj kozmetiky a drogérie na váhu, do vlastných obalov. Často tam stretnete nadšených majiteľov, ktorí vám radi porozprávajú o pôvode ich sortimentu, a dohodnete sa aj na doplnení vašich obľúbených produktov. Mapu bezobalových obchodov na Slovensku udržiava česká blogerka Reduca na <https://mapa.reduca.cz/>.

3. Jednorazové plasty nepodporujem – a výrobca o tom vie.

Ak máte obľúbené výrobky, ktorých sa nechcete vzdať, ale sú zbytočne zabalené v jednorazových obaloch, skúste napísať výrobcovi a predajcovi. Pošlite otázky cez internet (emailový/poštový kontakt nájdete na webových stránkach) alebo produkt odfotíte a označíte výrobcu a predajcu na sociálnych sieťach s požiadavkou, aby bol výrobok dostupný bez obalu, alebo v znovu použiteľnom či aspoň recyklovateľnom obale. Čím viac ľudí bude priamo tlačiť na výrobcov, tým skôr prax zmenia.

4. Nevolím plasty (vo voľbách).

Aj keď sa to nezdá, aj v tomto prípade hrá veľkú rolu to, kto nás zastupuje v parlamente či vo vláde. Povedali sme si už o tom, že na Slovensku bude fungovať zálohovaný zber PET fliaš a plechoviek: tento návrh predložil minister životného prostredia a schválili ho poslanci. V Česku napríklad takýto systém štátni zástupcovia dlhodobo odmietajú. Štát má na starosti systém nakladania s odpadmi, je dôležitým aktérom regulácie, rieši nelegálne skládky a znečistenie a nastavuje pravidlá pre skládkové či recyklačné firmy, spaľovne odpadov i obce. Prevádzkuje i Zelenú linku, kde môžete hlásiť napríklad čierne skládky. Sledujte prácu ministra a ministerstva, píšete im, čo sa vám páči a čo vás trápi. A v ďalších voľbách môžete dať prednosť kandidátom a kandidátkam, ktorí sa téme odpadov venujú.

DOMÁCE ZDROJE

Ministerstvo životného prostredia na Facebooku:

<https://www.facebook.com/mzpsr/>

Organizácia, ktorá sa systematicky zaoberá odpadmi na Slovensku:

<https://www.facebook.com/priateliazeme.spz> alebo ich web <http://www.nulaodpadu.sk/>

Influencer a moderátor Viktor Vincze:

<https://www.instagram.com/viktorvincze/>

(uložené stories priamo na profile ukazujú rôzne praktické aspekty nakladania s odpadom)

Informácie o novom zálohovom systéme na nápojové obaly:

<https://www.facebook.com/slovenskozalohuje/>

Informácie o cirkulárnej ekonomike na Slovensku:

<https://www.facebook.com/platformacirkularnyhub>

České vydanie Atlasu plastov z roku 2020:

<https://cz.boell.org/sites/default/files/2020-09/Atlas-plastu-2020-webovy.pdf>

Odbornejšie analýzy a správy o stave odpadového hospodárstva na Slovensku:

<https://www.enviroportal.sk/uploads/report/10722.pdf>

<https://www.incien.sk/wp-content/uploads/2020/11/analyza-odpad-hosp-2020-final.pdf>

ZAHRANIČNÉ ZDROJE

Rethink Plastic (združenie neziskových organizácií, ktoré prichádzajú s novými riešeniami a politikami):

<https://rethinkplasticalliance.eu/>

Je to iniciatíva v rámci širokej svetovej koalície:

<https://www.breakfreefromplastic.org/>

Vznik tohoto sprievodného
materiálu podporil

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
PRAHA
Česká republika | Slovensko | Maďarsko |
Chorvatsko

Organizátori projektu

Za jeho obsah je výhradne zodpovedná organizácia
Človek v ohrození n.o. a nemusí nutne odrážať názory donora.